

POSSIBILITATEA INVOCĂRII CARACTERULUI ABUZIV AL CLAUZELOR CONTRACTUALE DIN TITLUL EXECUTORIU, ÎN PROCEDURA CONTESTAȚIEI LA EXECUTARE, SUB SEMNUL UNEI PRACTICI JUDICIARE NAȚIONALE NEUNITARE

Asist. univ. dr. Georgeta-Bianca SPÎRCHEZ
Facultatea de Drept
Universitatea „Transilvania” din Brașov

Abstract

Our study is part of the researches that aim to have a contribution to the proper interpretation of the legal possibility of invoking the issue of unfair contractual terms, during the appeal in the civil enforcement procedure. For this purpose, we took into account the following coordinates of the analysis: first we presented the current domestic procedural rule, relevant for the subject, as were amended in 2018, then we referred to the divergent guidelines from the Romanian Courts' practice and to the expected answer, from the European Court of Justice, to the request for a preliminary ruling, which is the subject of the case C-725/19.

Keywords: *civil enforcement, unfair contractual terms, consumer protection*

1. Premisele studiului

Una dintre modificările legislative aduse Codului de procedură civilă, cu implicații practice importante, este cea privind conținutul normativ al **art. 713 alin. (2)**¹, după cum urmează: „În cazul în care executarea silită se face în temeiul unui alt titlu executoriu decât o hotărâre judecătorească, se pot invoca în contestația la executare și motive de fapt sau de drept privitoare la fondul dreptului cuprins în titlul executoriu,

¹ În literatura de specialitate din România (V. Penteleev, Poate un consumator să invoce oricând caracterul abuziv al unei clauze contractuale, în cadrul contestației la executare, în urma pronunțării de Curtea de Justiție a Uniunii Europene a ordonanței în cauza MF împotriva BNP Paribas Personal Finance SA Paris sucursala București și Secapital SARL, Dreptul nr. 4/2020, p. 183) s-a exprimat opinia potrivit căreia această modificare legislativă reprezintă o manifestare de voință în conformitate cu principiul autonomiei procedurale de care se bucură fiecare stat membru, apreciindu-se că noua reglementare se încadrează în limitele impuse de principiul echivalenței și principiul efectivității, consumatorul român putând obține temporizarea executării silită declanșate împotriva sa, chiar și în cadrul acțiunii de drept comun [potrivit art. 638 alin. (2) și art. 719 C. pr. civ.], fiind, astfel, asigurată o protecție jurisdicțională efectivă.

numai dacă legea nu prevede în legătură cu acel titlu executoriu o cale procesuală pentru desființarea lui, inclusiv o acțiune de drept comun”². În concret, după cum s-a arătat³, modificarea vizează „suprimarea condiției ca pentru valorificarea apărărilor de fond împotriva titlului executoriu altul decât o hotărâre judecătorească sau arbitrală în cadrul contestației la executare să nu existe o cale procesuală specifică pentru desființarea aceluși titlu și adăugarea la finalul articolului a sintagmei *inclusiv o acțiune de drept comun*”.

În raport de noua formă a textului legislativ invocat, concluzia ce se deduce⁴, *prima facie*, este cea a inadmisibilității invocării motivelor de fapt sau de drept privitoare la fondul dreptului cuprins în titlul executoriu, în cadrul contestației la executare, atâta vreme cât este deschisă calea procedurală a unei acțiuni de drept comun. Cu toate acestea, la o analiză mai aprofundată, autorul citat evidențiază faptul că atunci când nulitatea absolută este consecința caracterului abuziv al clauzelor contractuale cuprinse în titlu executoriu, „dreptul Uniunii Europene se opune tocmai acestor restricții privitoare la termenul de formulare a contestației la executare, la obiectul contestației sau chiar celor care instituie sancțiunea inadmisibilității formulării unor asemenea motive în procedura specială a contestației la executare”⁵.

Opinia doctrinară pe care am expus-o, introductiv, este susținută și de alți autori⁶ care apreciază că norma de drept, obiect al analizei noastre, nu va produce efectele dorite, principalele argumente fiind legate de faptul că judecătorul contestației la executare este obligat să invoce *ex officio* caracterul abuziv al clauzelor⁷,

² Art. 713 alin. (2) C. pr. civ. a fost modificat de pct. 67, art. I din Legea nr. 310 din 17 decembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial nr. 1074 din 18 decembrie 2018.

³ G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, ed. a 5-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, 2020, p. 1265.

⁴ C. Lungănașu, *Contestația la executare. Instituție fundamentală a dreptului procesual civil*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, 2021, p. 291.

⁵ C. Lungănașu, *op. cit.*, p. 294.

⁶ A. Groza, *O analiză a dispozițiilor art. 713 alin. (2) din Codul de procedură civilă, astfel cum a fost modificat prin Legea nr.310 din 17 decembrie 2018, din perspectiva jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene privind protecția consumatorilor*, Revista Română de Drept European nr. 1/2019, p. 44.

⁷ Astfel, prin Hotărârea din 11 martie 2020, *Györgyné Lintner împotriva UniCredit Bank Hungary Zrt.* (C-511/17, EU:C:2020:188, par. 34) s-a stabilit că „numai clauzele contractuale care, deși nu sunt vizate de acțiunea consumatorului, sunt legate de obiectul litigiului, astfel cum este acesta definit de părți în raport cu concluziile și cu motivele lor, intră sub incidența obligației de examinare din oficiu care revine instanței naționale sesizate și trebuie să fie examinate, în scopul verificării caracterului lor eventual abuziv, din moment ce această instanță dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest sens”. Invocarea din oficiu se sprijină pe regimul juridic al nulității absolute, ca sancțiune ce afectează clauzele abuzive, tip de sancțiune ce a fost explicat în cauza C-76/10 *Pohotovost' s.r.o. împotriva Iveta Corckovska*, în considerentul nr. 50, prin prisma naturii și importanței interesului public pe care se întemeiază protecția pe care Directiva nr. 93/13/CEE o asigură consumatorilor, astfel încât art. 6 din această Directivă trebuie să fie considerat ca o normă echivalentă cu normele

respectiv se referă inclusiv la dreptul debitorului-consumator de a invoca acest caracter abuziv al stipulațiilor contractuale, în baza principiului aplicării prioritare a dreptului unional⁸.

Diametral opusă este concluzia⁹ potrivit căreia „imposibilitatea invocării caracterului abuziv al clauzelor contractuale cuprinse în contractul de credit, în cadrul contestației la executare, nu este contrară principiilor de drept unional rezultate din jurisprudența CJUE”. Autorul citat își bazează această concluzie pe o analiză pe care o face hotărârilor pronunțate de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în cauzele *Aziz*¹⁰ și *Banco Primus*¹¹.

În acest cadru de dezbateri contradictorii, ni se pare util a realiza un examen jurisprudențial, pentru a urmări dacă și în practica recentă a instanțelor noastre judecătorești s-au conturat interpretări divergente, dar mai ales care au fost motivele care au stat la baza pronunțării unor atari soluții.

2. Orientări jurisprudențiale în care se dispune asupra inadmisibilității de a invoca caracterul abuziv al clauzelor contractuale pe calea contestației la executare

Analizând apelul declarat împotriva soluției de primă instanță ce viza o contestație la executare, Tribunalul Olt¹² a stabilit recent că legislația noastră națională este în deplin consens cu Directiva 93/13/CEE¹³, apreciind că există „mecanisme suficiente care să permită consumatorului să conteste în mod eficient clauzele abuzive din contractele încheiate cu profesioniștii”.

naționale care ocupă, în cadrul ordinii interne, rangul de ordine publică. Această orientare se reflectă și în jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție, secția a II-a civilă, spre exemplificare putem să ne referim la Decizia nr. 686/2013, Decizia nr. 1393/2013, prin intermediul cărora Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat că o obligație asumată în baza unei clauze abuzive este fondată pe o cauză nelicită, fiind contrară bunelor moravuri și ordinii publice, iar sancțiunea care intervine este cea a nulității absolute.

⁸ Acest principiu este consacrat de art. 4 C. pr. civ.: „În materiile reglementate de prezentul cod, normele obligatorii ale dreptului Uniunii Europene se aplică în mod prioritar, indiferent de calitatea sau de statutul părților”.

⁹ R.M. Necula, *Compatibilitatea modificărilor aduse Codului de procedură civilă, prin Legea nr. 310/2018, în ceea ce privește contestația la executare, cu jurisprudența CJUE în materia clauzelor abuzive cuprinse în contractele de credit*, Revista Română de Executare Silită nr. 3/2019, consultată în biblioteca virtuală www.sintact.ro.

¹⁰ Hotărârea din 14 martie 2013, *Mohamed Aziz împotriva Caixa d'Estalvis de Catalunya* (C-415/11, EU:C:2013:164).

¹¹ Hotărârea din 26 ianuarie 2017, *Banco Primus* (C-421/14, EU:C:2017:60).

¹² Tribunalul Olt, Decizie nr. 319/18 noiembrie 2021, definitivă, disponibilă prin intermediul www.rolii.ro.

¹³ Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, JO L 95, 21.4.1993, pp. 29-34.

Vom reda, în cele ce urmează, principalele considerente ale instanței care au fundamentat concluzia că „remediile juridice pe care debitorul le are la dispoziție conform dreptului intern aplicabil sunt pe deplin compatibile cu principiul efectivității instituit de jurisprudența CJUE”:

- mai întâi, instanța s-a raportat la dispozițiile, a căror preeminență și eficacitate ar putea fi puse în dezbatere, în astfel de cauze, anume cele ale art. 7 alin. 1 din Directiva 93/13: „statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori”;

- apoi, a făcut trimitere la jurisprudența CJUE prin care s-a examinat, în această materie, conformitatea regulilor de procedură națională cu dreptul unional, amintind cauze precum: C-415/11, C-618/10, C-49/14, C-169/14, C-32/14; C-472/11, C-137/08, C-438/16, C-51/17;

- în continuarea raționamentului său, instanța a examinat corelația între principiul autonomiei procedurale a statelor membre și cel al efectivității, arătând că este important ca „în măsura în care consumatorul nu are deschisă calea contestației la executare, ci doar calea acțiunii de drept comun în constatarea caracterului abuziv al unor clauze, să existe posibilitatea pentru consumator de a obține efectiv suspendarea executării silită, astfel încât aceasta să nu îi fie impusă/ finalizată înainte de exercitarea controlului judecătoresc cu privire la respectivele clauze”;

- în acord cu această constatare, magistrații cauzei rețin că în cauza C-75/19¹⁴, Curtea a avut în vedere cadrul legislativ intern dinaintea modificării operate în 2018 și mai găsesc relevant faptul că în cuprinsul Ordonanței pronunțate în respectiva cauză nu a fost analizată existența art. 638 alin. (2) C. pr. civ., care era în

¹⁴ În această cauză Curtea de Justiție a Uniunii Europene a stabilit că: „Directiva 93/13/CEE a Consiliului privind clauzele abuzive în contracte încheiate cu consumatorii trebuie interpretată în sensul că se opune unei norme de drept național în temeiul căreia un consumator care a încheiat un contract de credit cu o instituție de credit și împotriva căruia acest profesionist a început o procedură de executare silită este decăzut din dreptul de a invoca existența unor clauze abuzive pentru a contesta procedura menționată după expirarea unui termen de 15 zile de la comunicarea primelor acte ale acestei proceduri, chiar dacă acest consumator are la dispoziție, în temeiul dreptului național, o acțiune în justiție în scopul constatării existenței unor clauze abuzive a cărei introducere nu este supusă niciunui termen, dar a cărei soluție nu produce efecte asupra celei care rezultă din procedura de executare silită și care îi poate fi impusă consumatorului înainte de soluționarea acțiunii în constatarea existenței unor clauze abuzive”. În considerentele ce preced această interpretare, sunt relevante, în acest context de analiză, cele din paragraful 32: „în ipoteza în care procedura de executare silită ia sfârșit înaintea pronunțării deciziei instanței de fond prin care se declară caracterul abuziv al clauzei contractuale aflate la originea acestei executări silită și, în consecință, nulitatea acestei proceduri, această decizie nu ar permite să i se asigure consumatorului respectiv decât o protecție *a posteriori* de natură financiară, care s-ar dovedi incompletă și insuficientă și nu ar constitui un mijloc nici adecvat, nici eficient pentru a preveni utilizarea acestor clauze în continuare, contrar prevederilor articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13”.

vigoare și anterior Legii nr. 310/2018, regulă de drept care permitea consumatorului ce a urmat calea dreptului comun să obțină, în cadrul acestui tip de acțiune, suspendarea executării silite¹⁵;

- la nivel concluziv, statuează tribunalul că: „Întrucât acest text în vigoare nu poate fi ignorat, înseamnă că răspunsul Curții trebuie să fie receptat de instanțele naționale (și) prin prisma art. 638 alin. (2) C. pr. civ. (chiar dacă nu a fost expres reținut de Curte), deoarece, în virtutea acestui text consumatorul poate obține suspendarea executării în cadrul acțiunii de drept comun, fiind îndeplinită condiția la care se referă Curtea, de a nu se înfăptui executarea silită înainte de judecata definitivă a acestei acțiuni”. [...]

Mai găsim relevant a reda, în acest context al expunerii noastre și următoarele idei extrase din motivarea tribunalului: „Ca atare, principiile expuse de CJUE în jurisprudența sa contra altor state membre nu se pot aplica în mod automat și necircumstanțiat procedurii execuționale române, instanțele de judecată putând constata faptul că acțiunea de drept comun, dublată de suspendarea executării silite, constituie o cale efectivă de protecție a consumatorului, ceea ce este cazul și în speță.

Altfel spus, CJUE nu impune existența în dreptul pozitiv a mai multor căi procedurale, sau a unui cumul de remedii, ci este nevoie de o cale și această cale trebuie să fie eficientă.

Așadar, soluția și considerentele din cauza C-75/19 nu pot justifica înlăturarea aplicării art. 713 alin. (2) C. pr. civ., modificat prin Legea nr. 138/2018, întrucât o astfel de interpretare excedează în mod vădit jurisprudenței CJUE, principiilor fundamentale de drept și chiar scopului declarat al protecției consumatorului.

În acest context, Tribunalul mai arată că respectarea principiului efectivității ar putea justifica admiterea unei cereri de suspendare a judecării contestației la executare până la soluționarea unei acțiuni de drept comun prin care se invocă caracterul abuziv al unor clauze din titlul executoriu, fapt ce ar asigura verificarea titlului executoriu anterior pronunțării în contestația la executare.

Totodată, se reține că jurisprudența CJUE și Directiva impun doar principiul efectivității remediilor puse la dispoziția debitorului, iar nu și existența unor remedii „facile” sau „avantajoase”, fapt care ar ridica puternice dubii privind respectarea egalității de arme între creditor și debitor în cadrul procedurii execuționale”.

¹⁵ Reamintim că, potrivit jurisprudenței Curții (a se vedea Hotărârea din 10 septembrie 2014, *Monika Kušionová împotriva SMART Capital a.s.*, C-34/13, EU:C:2014:2189, paragraful 67): „posibilitatea instanței naționale competente de a adopta orice măsură provizorie, [...], pare să fie în măsură să constituie un mijloc adecvat și eficace de a împiedica aplicarea în continuare a clauzelor abuzive, aspect care trebuie verificat de instanța de trimitere”.

Această interpretare nu este una singulară, cu titlu de exemplu ne mai putem referi la alte două decizii pronunțate în dosare privind judecarea contestațiilor la executare în această materie, astfel:

- în controlul judecătoresc realizat de Tribunalul Brașov¹⁶ s-a reținut faptul că „sistemul procedural civil românesc, prin dispozițiile art. 713 alin. 2, împiedică efectuarea unui asemenea control în faza executării silită, întrucât persoanele direct interesate pot formula acțiune de drept comun, în temeiul Legii nr. 193/2000 și care să aibă drept scop constatarea existenței unui asemenea caracter al clauzelor contractuale. În acest context, prima instanță a reținut în mod corect faptul că în prezenta cauză contestatoarele aveau atât posibilitatea de a solicita suspendarea executării în cadrul contestării executării, cât și cea a suspendării executării până la soluționarea acțiunii de drept comun pentru desființarea titlului executoriu, conform art. 638 alin. (2) Cod de procedură civilă”. A mai arătat instanța că Ordonanța pronunțată de CJUE în cauza C-75/19 nu este aplicabilă în cauză, întrucât dreptul național avut în vedere de Curtea de Justiție, la momentul când a oferit respectiva interpretare, a fost modificat ulterior;

- și în optica Tribunalului Tulcea¹⁷, „acțiunea de drept comun constituie o cale efectivă din moment ce consumatorul poate obține suspendarea executării silită în cadrul acestei acțiuni, astfel încât să nu se ajungă ca executarea silită să fie finalizată înainte de judecata definitivă a acestei cereri [...]”.

3. Interpretări ale instanțelor favorabile controlului clauzelor abuzive din titlul executoriu, în procedura contestației la executare

În demersul nostru, am identificat și câteva soluții de instanță prin intermediul cărora s-a ridicat problema compatibilității dispozițiilor art. 713 alin. (2) C. pr. civ. cu sistemul de protecție european oferit de Directiva 93/13/CEE și jurisprudența CJUE aferentă interpretării acesteia, ajungându-se la concluzia că nu se poate opune inadmisibilitatea contestației la executare, în temeiul prevederilor art. 713 alin. (2) C. pr. civ., chiar dacă debitorul consumator are la dispoziție o acțiune de drept comun.

Astfel, Tribunalul Bacău¹⁸ s-a pronunțat în sensul că actualul cadru normativ procesual este incompatibil cu invocarea din oficiu a caracterului abuziv al clauzelor prevăzute în titlul executoriu, considerând că legislația noastră națională

¹⁶ Tribunalul Brașov, Decizia nr. 999/28 iunie 2021, definitivă, disponibilă prin intermediul www.rolii.ro.

¹⁷ Tribunalul Tulcea, Decizia nr. 1121/28 decembrie 2021, definitivă, disponibilă prin intermediul www.rolii.ro.

¹⁸ Tribunalul Bacău, Decizia nr. 883/21 decembrie 2021, definitivă, disponibilă prin intermediul www.rolii.ro.

face imposibilă sau excesiv de dificilă asigurarea protecției consumatorilor prin Directiva 93/13/CEE. În considerentele deciziei la care ne referim s-a stabilit că nu poate fi negat dreptul debitorului de a declanșa controlul judecătoresc asupra respectivelor clauze abuzive, odată cu contestarea actelor de executare, în lumina principiilor care guvernează materia protecției consumatorilor, principii ce se desprind din jurisprudența obligatorie a Curții de Justiție Europene.

Aceeași a fost orientarea și a Tribunalului Sălaj¹⁹ care a considerat că aplicarea prevederilor art. 713 alin. (2) C. pr. civ. trebuie înlăturată din oficiu, fără a aștepta îndeplinirea anumitor procedee constituționale, sau modificări de natură legislativă. Pentru a sprijini o atare concluzie s-a făcut trimitere la cele stabilite de CJUE în cauza C-106/77, *Simmmenthal*²⁰: „instanța națională care trebuie să aplice, în cadrul competenței sale, dispozițiile de drept comunitar are obligația de a asigura efectul deplin al acestor norme, înlăturând, dacă este necesar, din oficiu aplicarea oricărei dispoziții contrare a legislației naționale, chiar ulterioare, fără a fi necesar să solicite sau să aștepte înlăturarea prealabilă a acesteia pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional”.

Importante sunt și cele subliniate suplimentar de către instanța de la Sălaj, cu prilejul redactării considerentelor, anume că „nu orice clauze din contractul de credit ce constituie titlu executoriu pot fi contestate în privința caracterului lor abuziv în cadrul contestației la executare, ci numai acele clauze care, în cazul înlăturării lor din contract, cu efect retroactiv, ar determina reducerea debitului urmărit”. Așadar, această instanță națională consideră că „este în sarcina instanței de executare sesizate cu cererea de constatare a caracterului abuziv al clauzelor contractuale să determine limitele în care o atare cerere din partea debitorului consumator este admisibilă din perspectiva potențialului pe care clauzele contractuale contestate îl au de a genera modificarea întinderii dreptului de creanță al creditorului urmăritor, în sensul diminuării sau stingerii acestuia”.

Făcând trimitere la îndrumările instanței europene, în principal la cele stabilite la par. 25 din Ordonanța Curții în cauza C-75/19, unde se amintește că „protecția efectivă a drepturilor care decurg din Directiva 93/13 nu poate fi garantată decât cu condiția ca sistemul procedural național să permită, în cadrul procedurii de emiteră a ordonanței de plată sau în cel al procedurii de executare a unei asemenea ordonanțe, un control din oficiu de către instanță al caracterului potențial abuziv al clauzelor cuprinse în contractul în cauză”, Tribunalul Dolj²¹ a aplicat prioritar dreptul unional, pentru a da eficiență principiului efectivității protecției consumatorilor garantat de dreptul european.

¹⁹ Tribunalul Sălaj, Decizia nr. 991/09 decembrie 2021, definitivă, disponibilă prin intermediul www.rolii.ro.

²⁰ Hotărârea din 9 martie 1978, *Administration des finances de l'État împotriva Société anonyme Simmenthal* (C-106/77, EU:C:1978:49).

²¹ Tribunalul Dolj, Decizia nr. 503/23 noiembrie 2020, disponibilă prin intermediul www.rolii.ro.

În același registru de interpretare, mai putem să exemplificăm aici, prin trimitere la decizia Tribunalului Argeș²², prin intermediul căreia s-a concluzionat că nouă reglementare este contrară jurisprudenței Curții de Justiție, care are prioritate, astfel că instanța a procedat la analizarea pe fond a clauzelor potențial abuzive, sub aspectele invocate prin intermediul contestației la executare.

4. Câteva observații suplimentare legate de caracterul efectiv al remediuului reprezentat de art. 638 alin. (2) C. pr. civ.

În problema așa-zisului conflict între norma națională și sistemul european de protecție a consumatorului, pe lângă cele expuse, urmare a consultării practicii judiciare, se mai impune a lua în dezbatere caracterul efectiv al remediuului reprezentat de invocarea art. 638 alin. (2) C. pr. civ.

Este o problemă de drept care a mai format obiectul preocupărilor doctrinei²³, arătându-se cu just temei că această cauțiune ar putea bloca un debitor, chiar de bună credință să obțină suspendarea executării silite. Legat de stabilirea acestei cauțiuni se rețin următoarele argumente pertinente ale autoarei citate²⁴, la care achiesăm: „Cuantumul său este stabilit în mod invariabil și abstract de art. 719 alin. (2) C. pr. civ., în raport exclusiv de valoarea creanței contestate și este, în general, unul ridicat și necorelat cu prejudiciile concrete pe care creditorul le-ar putea suferi în cazul stopării temporare a executării contractului de credit. În al doilea rând, impactul financiar asupra creditorului și debitorului este diferit, dat fiind că debitorul este consumatorul, persoană fizică (aflată oricum într-o situație financiară dificilă, deoarece este executată silit), în timp ce creditorul este o instituție de credit. Problema esențială pare a fi imposibilitatea judecătorului de a stabili cauțiunea prin raportare la împrejurările concrete ale cauzei și starea materială a debitorului, astfel încât să asigure funcția sa de garantare a creditorului, dar și să evite transformarea ei în litigiul pendinte într-un obstacol al soluționării cererii de suspendare”.

²² Tribunalul Argeș, Decizia nr..4093/26 octombrie 2021, definitivă, disponibilă prin intermediul www.rolii.ro.

²³ A. Groza, *op. cit.*, p. 54 și urm.

²⁴ *Ibidem*. O soluție înaintată de autoare are în vedere posibilitatea obținerii unei reduceri sau chiar scutiri de la plata cauțiunii, în temeiul caracterului efectiv al accesului la judecător, garanție a dreptului la un proces echitabil, invocându-se jurisprudență CEDO, inclusiv în cauze împotriva României (spre ex. hotărârea Eco Invest-Bolmadar c. României). Pentru opinia contrară, potrivit căreia instanțele române nu au în prezent posibilitatea de a acorda ajutor public judiciar în privința cauțiunii prevăzute de art. 719 C. pr. civ., astfel de solicitări fiind considerate inadmisibile, a se consulta V. Penteleev, *Au instanțele prerogativa de a acorda ajutor public judiciar în privința cauțiunii prevăzute de art. 719 alin.7 din Codul de procedură civilă, după pronunțarea de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a deciziei din cauza S.C. ECO INVEST S.R.L. și Ilie Bolmadar contra României?*, Dreptul nr. 5/2020.

Legat de aceste neajunsuri, s-a înaintat, *de lege ferenda*, propunerea²⁵ modificării Legii nr. 193/2000 „cu dispoziții privind scutirea consumatorilor de plata cauțiunii, în cererile privind suspendarea executării silită și suspendarea provizorie a executării, în cazul în care respectivii invocă caracterul abuziv al clauzelor contractuale în baza cărora sunt executați silit”, propunere pe care o considerăm demnă a fi luată în seamă de decidenții noștri.

Mai semnalăm, cu acest prilej de analiză, că o posibilă dezlegare a problemei conformității dreptului nostru procedural intern actual, în materia clauzelor abuzive, cu dreptul Uniunii Europene, ar putea veni tot de la Curtea de Justiție a Uniunii Europene, care a fost investită pe calea unei trimiteri preliminare tot de o instanță din România.

Astfel, arătăm că, prin Încheierea din data de 18.09.2019, Judecătoria sectorului 2 București²⁶, exprimându-și „serioase îndoieli cu privire la interpretarea Directivei 93/13/CEE prin prisma legislației naționale – art. 713 alin. (2) C. pr. civ., astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 310/2018”, a sesizat Curtea de Justiție a Uniunii Europene, adresându-i următoarea întrebare preliminară: „*Directiva 93/13/CEE trebuie să fie interpretată, luând în considerare principiul efectivității, în sensul că se opune unei legislații naționale, precum reglementarea română în vigoare privind condițiile de admisibilitate a contestației la executare – articolul 713 alineatul (2) din Codul de procedură civilă, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 310/2018 –, care nu conferă, în cadrul unei contestații la executare, posibilitatea de a examina, la cererea consumatorului sau de către instanță, din oficiu, dacă clauzele dintr-un contract de leasing ce constituie titlu executoriu au caracter abuziv, pentru motivul că există o acțiune de drept comun în cadrul căreia contractele încheiate între un „consumator” și un „vânzător sau furnizor” („profesionist”) ar putea fi verificate sub aspectul existenței unor clauze abuzive în sensul acestei directive”.*

Cercetând portalul Curții de Justiție, am constatat că, la acest moment, pentru această cauză (C-725/19) sunt disponibile doar concluziile Avocatului General²⁷, pe care le considerăm pertinente, în anticiparea răspunsului obligatoriu al Curții:

- mai întâi, Avocatul General arată, în baza informațiilor oferite de Guvernul Român, că instanța națională nu poate, din oficiu, respinge cererea de încuviințare

²⁵ V. Penteleev, *Obligația achitării cauțiunii de consumatori, pentru a obține suspendarea executării și suspendarea provizorie a executării, ar putea constitui o încălcare a Directivei 93/13/CEE*, Revista Română de Executare Silită nr. 1/2020, consultat în biblioteca virtuală www.sintact.ro.

²⁶ Încheierea Judecătoriei sectorului 2 București este disponibilă la următoarea adresă web: <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=Judec%25C4%2583toria%2Bsectorului%2B2%2BBucure%25C8%2599ti&docid=225877&pageIndex=0&doclang=ro&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1054312>.

²⁷ Accesate la data de 04.02.2021, prin intermediul următoarei adrese web: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=Judec%25C4%2583toria%2Bsectorului%2B2%2BBucure%25C8%2599ti&docid=244204&pageIndex=0&doclang=RO&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1054312#ctx1>.

a executării silite, cu argumentul constatării existenței unor clauze abuzive în contractul care constituie titlu executoriu²⁸. Totodată, în baza art. 713 alin. (2) C. pr. civ., astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 310/2018, în cadrul procedurii în care consumatorul contestă executarea silită, Avocatul General ajunge la concluzia că instanța națională nu poate examina, din oficiu sau la cererea consumatorului, caracterul abuziv al clauzelor contractuale, consumatorul având deschisă actualmente doar calea unei acțiuni separate;

- constată că în ipoteza în care consumatorul introduce o acțiune separată, este posibilă suspendarea executării silite, dar aceasta nu se face automat, ci este supusă unor condiții legale ce trebuie îndeplinite și care privesc dovada urgenței și plata unei cauțiuni;

- astfel apreciază că „există un risc semnificativ ca respectivii consumatori să fie descurajați să inițieze proceduri separate și să solicite suspendarea executării silite din cauza costurilor pe care le-ar implica aceste proceduri sau pentru că aceștia nu cunosc sau nu înțeleg întinderea drepturilor lor”. În continuare subliniază că se poate considera că cerința de a plăti cauțiune pentru a obține suspendarea „face practic aproape imposibilă obținerea unei asemenea suspendări, întrucât este probabil ca consumatorul, în calitate de debitor care nu și-a îndeplinit obligația de plată, să nu dispună de resursele financiare necesare pentru a constitui cauțiunea solicitată”. Drept urmare, concluzionează că este probabil ca procedura de executare silită să fie încheiată înainte de pronunțarea unei hotărâri judecătorești în procedura separată, „astfel încât consumatorii în cauză să beneficieze doar de o protecție *a posteriori* incompletă și insuficientă, care nu reprezintă deci un mijloc adecvat sau eficient de prevenire a utilizării clauzelor abuzive în temeiul articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13”, ceea ce înseamnă mai departe, pe această linie de gândire, „un risc real ca, în cazul în care constatarea de către instanță a caracterului abuziv al clauzelor contractuale are loc doar în cadrul unor proceduri separate, ca aceasta să fie tardivă și ineficientă”;

- având în vedere aceste argumente, susținute fundamentat prin trimitere la jurisprudența anterioară a Curții²⁹, Avocatul General constată că legislația

²⁸ Explicabil prin faptul că procedura încuviințării executării silite este o procedură necontencioasă, pe când examinarea chestiunii clauzelor abuzive presupune o dezbatere contradictorie ce nu se poate realiza cu ocazia încuviințării executării silite, care potrivit procedurii noastre naționale se judecă fără citarea părților [a se vedea art. 666 alin. (2) C. pr. civ.]. În acest sens, la nivel de practică judiciară, a se consulta Decizia nr. 868/12 octombrie 2021 a Tribunalului Mehedintși, disponibilă prin intermediul www.rolii.ro.

²⁹ De pildă: *Hotărârea din 3 martie 2020, Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, punctul 44)*: „Directiva 93/13 obligă statele membre să prevadă un mecanism care să asigure ca orice clauză contractuală care nu a făcut obiectul unei negocieri individuale să poată fi controlată pentru aprecierea eventualului său caracter abuziv. În acest cadru, instanței naționale îi revine sarcina să determine, ținând seama de criteriile prevăzute la articolul 3 alineatul (1) și la articolul 5 din Directiva 93/13, dacă, având în vedere împrejurările proprii ale speței, o astfel de clauză îndeplinește cerințele bunei-credințe, echilibrului și transparenței prevăzute de această directivă”;

națională, în forma sa în vigoare, contravine principiului efectivității întrucât face imposibilă sau excesiv de dificilă asigurarea protecției conferite consumatorilor prin Directiva 93/13.

5. Note finale, concluzive

Principala concluzie a studiului nostru este aceea că, în țara noastră, problematica invocării clauzelor abuzive ale titlului executoriu, în procedura contestației la executare, face obiectul unei practici neunitare. Fiind o problemă importantă, cu care se confruntă mulți consumatori, ar fi oportun să fie soluționată corespunzător,

- *Hotărârea din 21 aprilie 2016, Radlinger și Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, punctul 50)*: „În ceea ce privește principiul efectivității, fiecare caz în care se ridică problema dacă o prevedere procedurală internă face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva prevedere îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale. Cu toate acestea specificitatea procedurilor nu poate constitui un element de natură să afecteze protecția juridică de care trebuie să beneficieze consumatorii în temeiul dispozițiilor Directivei 93/13”;

- *Hotărârea din 26 iunie 2019, Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, punctul 46 și 57)*: „[...] în lipsa unei armonizări a mecanismelor naționale de executare silită, modalitățile prin care acestea sunt puse în aplicare sunt reglementate de ordinea juridică internă a statelor membre în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora din urmă. Totuși, aceste modalități trebuie să îndeplinească dubla condiție de a nu fi mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare supuse dreptului intern (principiul echivalenței) și de a nu face imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite consumatorilor de dreptul Uniunii (principiul efectivității)”; „[...] mijloacele adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate de un profesionist cu consumatorii trebuie să cuprindă dispoziții care să permită să se garanteze acestora din urmă o protecție jurisdicțională efectivă, care le oferă posibilitatea de a ataca în justiție un astfel de contract, inclusiv în faza executării silită a acestuia, în condiții procedurale rezonabile, astfel încât exercitarea drepturilor lor să nu fie supusă unor condiții, în special unor termene sau unor cheltuieli, care să facă excesiv de dificilă sau imposibilă în practică exercitarea drepturilor garantate de Directiva 93/13”;

- *Hotărârea din 22 aprilie 2021, PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, punctul 53)*: „În ceea ce privește mai exact principiul efectivității, singurul vizat în prezenta cauză, din jurisprudența Curții rezultă că fiecare caz în care se ridică problema dacă o dispoziție procedurală națională face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând seama de locul pe care această dispoziție îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale. Din această perspectivă, trebuie să se țină cont, după caz, de principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național, precum protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii”;

- *Ordonanța din 6 noiembrie 2019, BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala București și Secapital (C-75/19, EU:C:2019:950, punctul 25)*: „Trebuie amintit că protecția efectivă a drepturilor care decurg din Directiva 93/13 nu poate fi garantată decât cu condiția ca sistemul procedural național să permită, în cadrul procedurii de emitere a ordonanței de plată sau în cel al procedurii de executare a unei asemenea ordonanțe, un control din oficiu de către instanță al caracterului potențial abuziv al clauzelor cuprinse în contractul în cauză”.

poate prin recurs la mijloacele ce asigură uniformizarea practicii judiciare, și ne referim aici la promovarea unui recurs în interesul legii.

Un reper în interpretarea conformă cu standardul de protecție al consumatorilor, de la nivelul Uniunii Europene, ar putea veni odată cu finalizarea cauzei C-725/19, în care Curtea de Justiție este chemată să se aplece asupra noului conținut normativ al art. 713 alin. (2) C. pr. civ. Din concluziile Avocatului General rezultă că instanțele care au fost favorabile examinării clauzelor abuzive, în cadrul contestațiilor la executare pe care au fost investite să le judece, au realizat interpretări conforme dreptului unional, reușind să ofere consumatorului o protecție și *a priori*, ca mijloc adecvat și eficient de a lipsi de efecte acele clauze.